

BİYOİNORGANİK KİMYA

Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ

2018

Biyoinorganik Kimya

9.HAFTA

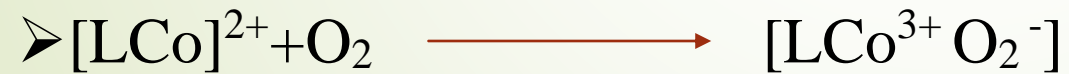
İÇİNDEKİLER

1. Oksijen Bağlanması'nın Kobalt İçeren Modelleri
2. Demir İçeren Model O₂ Taşıyıcılar

1.Oksijen Bağlanması Kobalt İçeren Modelleri

O₂ 'nın metal kompleksleriyle etkileşimi üzerinde gerçekleştirilen çoğu araştırmacının amacı oksijen taşıyıcıların işlevini anlamaktır. Sonular O₂'nin yükseltgen olarak davrandığını göstermiştir. d –blok metalleri arasında O₂ bağlayan en iyi element kobalttır.

Fe(II) kompleksleri gibi Co(II) kompleksleri de O₂ aktarımı yoluyla tepkimeye girer:

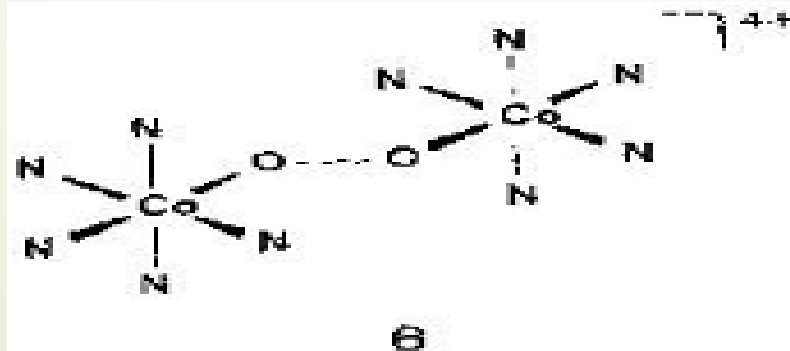

Oksijen Bağlanması Kobalt İçeren Modelleri

- Ürün formal olarak süperoksit iyonunun Cu(III) kompleksidir. İkinci bir Co(II) kompleksi ile kolayca tepkimeye girerek peroksit iyonu köprüsü içeren bir bir kompleks oluşturur:

- Salen (Schiff bazı ligandı) gibi ligantlar ve piridin gibi bazdan oluşan Co (III) kompleksleri, O₂ ile Mb veya Hb'nin tepkimelerini andıran hızlı, tersinir tepkime verir

Bu gözlemler, bir O_2^- ligandının düşük spinli bir d^6 Co(III) merkezine bağlanmış olabileceğini göstermektedir.

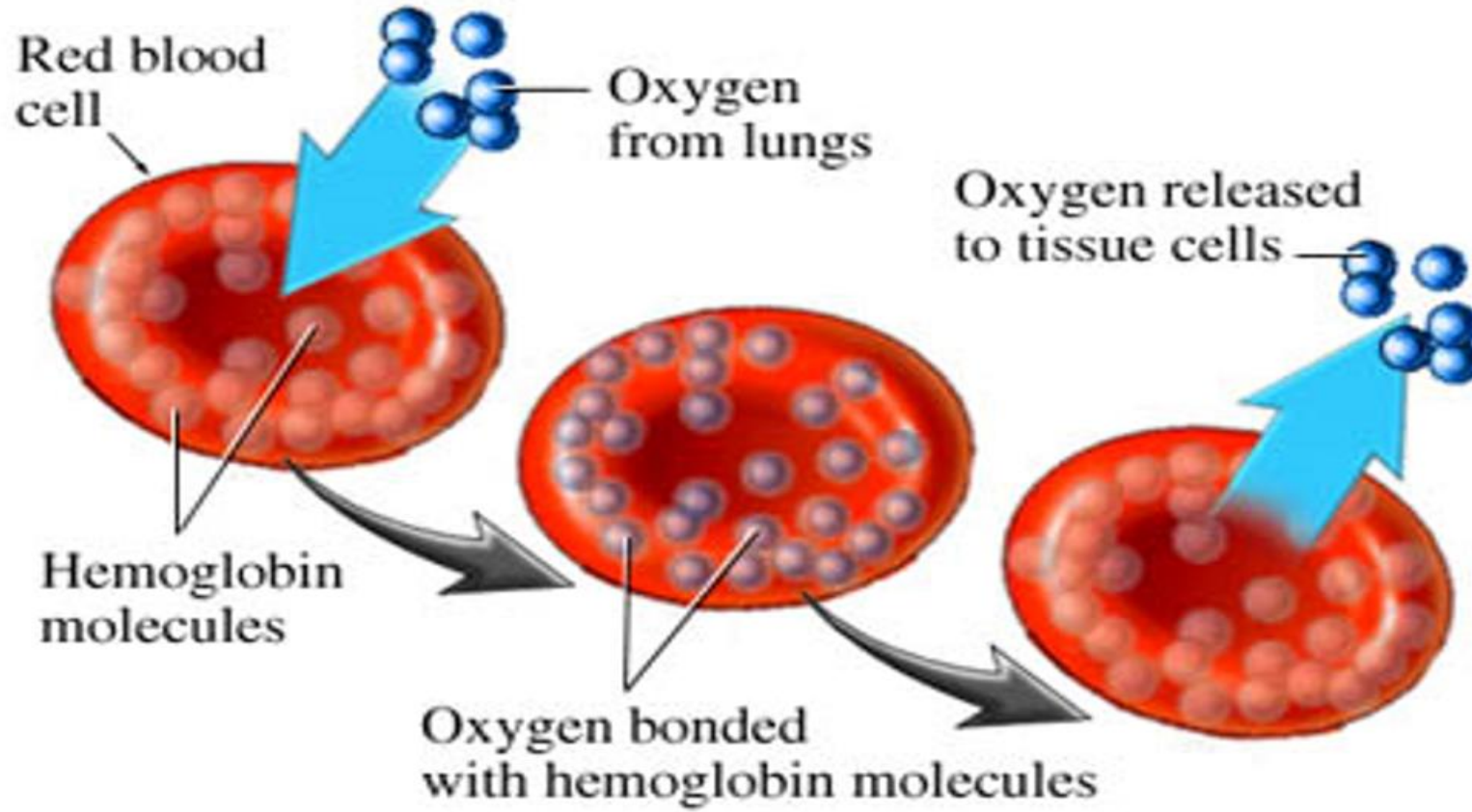
Co' a O_2 bağlanması için başka bir öneri, O_2 nin potansiyel karakterini göz önüne alan uzun O-O bağına dayanır. Öneri, O_2 nin bir bağ oluşturmak üzere bir elektron çifti verdiği ve O_2 nin orbitallerinin Co ın d_{xz} ve d_{yz} orbitallerinden elektron aldığı yöndedir. Böyle bir geri bağlanma, O-O bağını zayıflatır ve uzatır.

O_2 ye trans konumdaki ligandın alıcı karakteri, sistemine elektron sağlamada bir yarış başlatarak büyük ölçekli bir etki oluşturacaktır.

2. Demir İçeren Model O₂ Taşıyıcılar

Demir, birkaç bakteri türü hariç tüm canlı organizmalar için “esansiyel” bir elementtir. Demir insanlarda eritropoetik fonksiyon, oksidatif metabolizma ve hücreyel immünite için gerekli olması nedeniyle oldukça önemli bir elementtir. Elektron alıp verme özelliği nedeniyle oksijen taşınması, enerji üretimi, DNA, RNA ve protein sentezinde yer almaktadır. Birçok enzimin yapısına katılır ve/veya fonksiyonu için gereklidir.

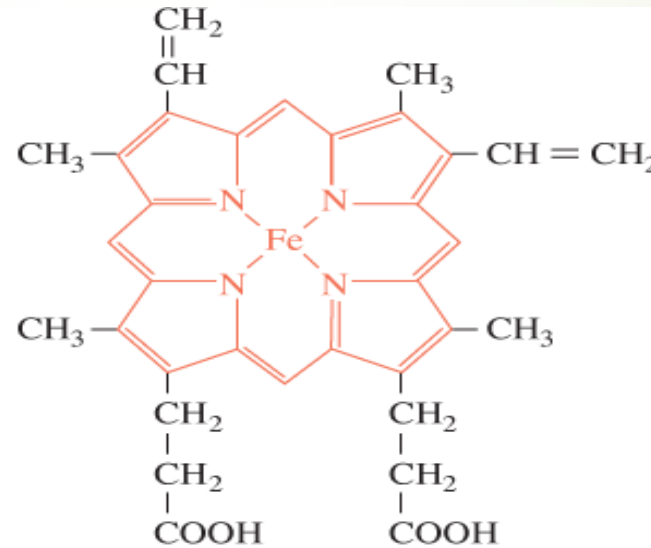
2. Demir İçeren Model O₂ Taşıyıcılar

Demirin oksidasyon ve redüksiyon özelliğinden dolayı oksijen ve karbondioksit taşınmasında rolü vardır.

2. Demir İçeren Model O₂ Taşıyıcılar

O₂-içeren demir–porfirin modellerinin sentezi için ilk girişimler, demir atomları arasında μ -O köprüsüne sahip yükseltgenmiş porfirin dimerlerinin oluşumuyla sonuçsuz kaldı. Bu güçlük μ -O dimer oluşumuna direnç gösterecek ve böylece tersinir O₂ koordinasyonu sağlayacak süstitüye porfirinlerin sentezine yol açtı.

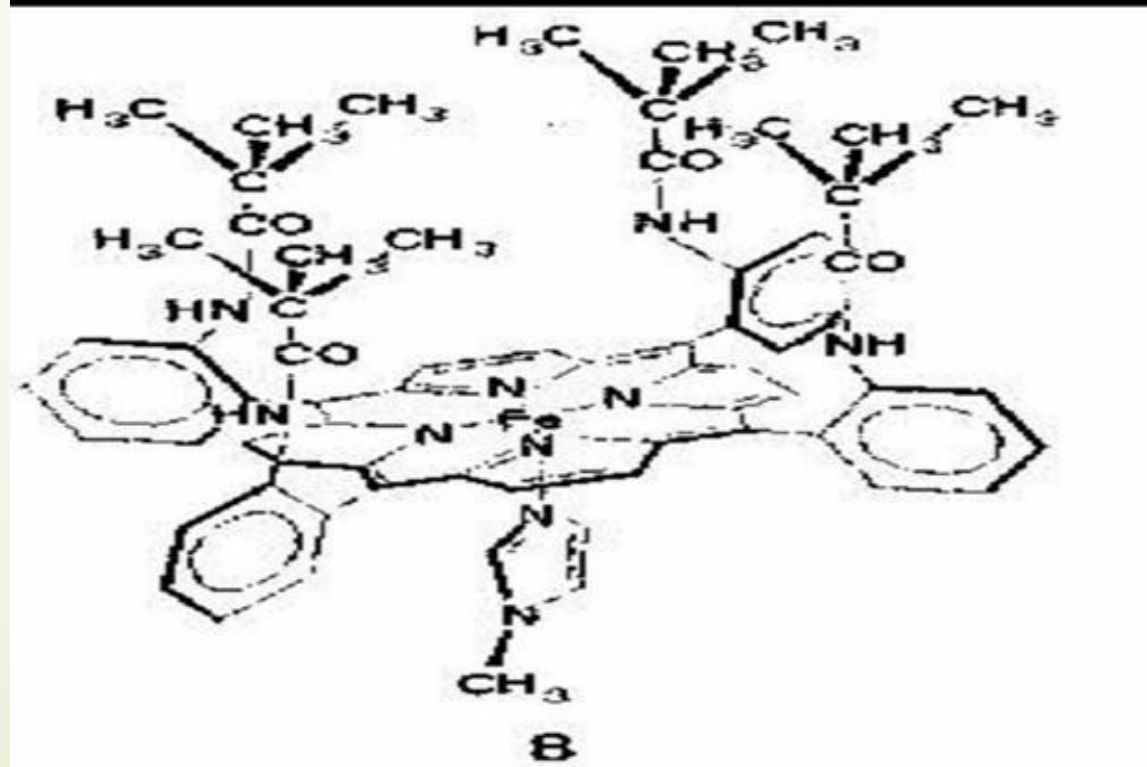
Porfirin halka sistemi + demir = hem grubu
(sol tarafta disk olarak gösterilen)

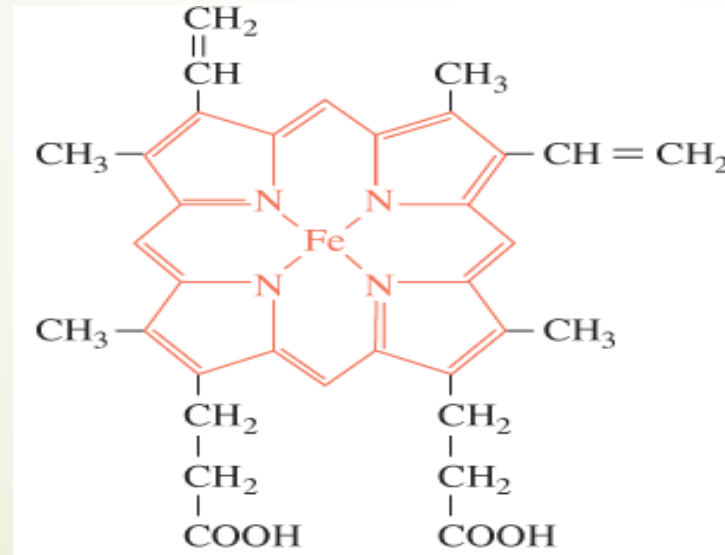
2. Demir İçeren Model O₂ Taşıyıcılar

Dimer oluşumunun sterik engellenmesi, koruma itli porfirinler adı verilen moleküllerde düzlemsel halkanın bir tarafını bloke eden it gruplar tarafından başariılır. N- alkilimidazol gibi hacimli bir ligandın koordinasyonu ancak engellenmiş taraftan olasıdır. İmidazol (Im), kendisine trans konumdaki bir alıcının koordinasyonunu kolaylaştıran bir vericidir.

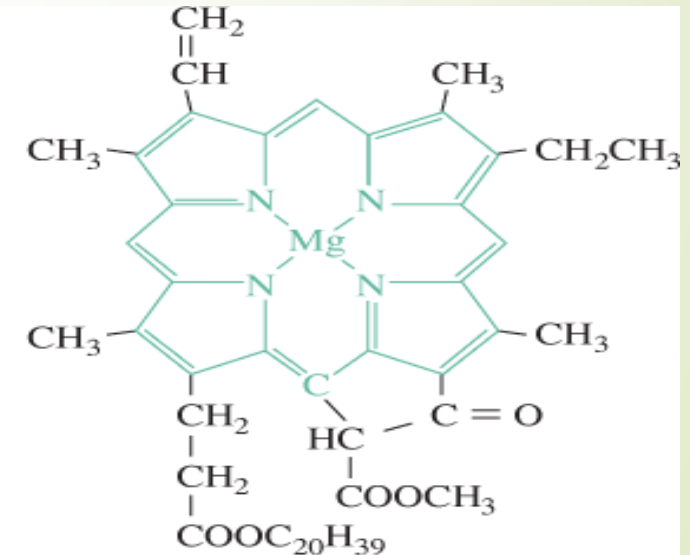
Komplekse O₂ ile bağlanma konusunda Mb ye benzer şekilde bir yatkınlık sağlar ve bloke edici süstitüentler O₂ için bir cep oluşturup [Fe(porph)(Im)₂] oluşumunu engeller. Koruyucular aynı zamanda ikinci bir Fe merkezi ile tepkimeyi önleyip etkisiz μ-O₂ türleri oluşmasına olanak tanımaz.

Çitli porfirin yapısı Mb ve Hb oksijen komplekslerinin yapısı konusunda yol göstericidir. Kompleksin diyamagnetik oluşu (düşük spinli) tekli O_2 Fe(II) kompleksinin düşük spin d^6 yapısında olduğunun belirtisi olarak düşünülebilir; bu durum Fe yükseltgenmesi ve O_2 indirgenmesinin Co kompleksindekiler kadar önemli olmadığına işaret eder.

Porfirin halka sistemi + demir = hem grubu
(sol tarafta disk olarak gösterilen)

(b) Klorofil a

Ancak 1107 cm^{-1} deki O-O gerilim titreşimleri O_2 nin 1150 cm^{-1} deki değerinden çok O_2^- nin 1145 cm^{-1} değerine yakındır. Bu fark bir $\frac{1}{2}$ spin iyonu O_2^- ile yine bir $-\frac{1}{2}$ spin iyonu olan düşük spinli Fe^{+3} ün bileşimini önerir. Kompleks için gözlenen düşük spin karakteri Fe(III) ve O_2^- nin spin çiftleşmesinden kaynaklanabilir; bu durumda kompleks kobalt model bileşiklerine benzer olacaktır.